

I N L E I D I N G

Wij konden het niet laten.

In de mei-maand wilden wij een nummer van 'Natzweiler Berichten' sturen.

Want in deze meidagen denken wij, meer dan anders, terug aan de tijd toen Europa in de nacht gedompeld leek.

Herinneren wij ons ook de overrompelende vreugde van het weer vrij zijn.

Aangezien wij het besef levend willen houden dat, hoezeer men ook gevangen kan zijn in het prikkeldraad van alle dagelijkse beslommeringen, men nooit de rijkdom van het 'vrij' zijn mag vergeten, hebben wij een herinnering aan dit weer 'vrij' zijn opgeschreven: 'Naar huis'.

En misschien prikkelt het tevens de andere vrienden ook eens herinneringen op papier te zetten.

Voor het overige hopen wij dat men ook dit nummer weer voldoende gevarieerd en leesbaar vindt.

Nico Wijnen

VOOR DE DOKTER

Onze vriend Dr M.J.E.M.Steyns is zo vriendelijk geweest zich bereid te verklaren ook in meer algemene zin van medisch advies te dienen.

Heeft men moeilijkheden of problemen op medisch gebied, leg ze schriftelijk voor aan Dr Steyns. Hij stuurt een antwoord aan ieder persoonlijk.

Zijn vraag en antwoord ook voor de anderen van belang, dan wordt de essentie daarvan in een van de 'Natzweiler Berichten' gepubliceerd.

Uiteraard met toestemming van de betrokkene en zonder daarbij namen te noemen.

Het hoeft geen betoog, dat wij erop rekenen dat een ieder slechts werkelijke moeilijkheden of problemen aan Dr Steyns voorlegt. Geen likdoornkwaaltjes of zo.

Het hoeft evenmin betoog dat wij onze vriend Dr Steyns bijzonder dankbaar zijn voor deze extra hulp. Een hulp, die tevens betekent: een waardevolle rubriek meer in ons blad.

Het adres:

Dr M.J.E.M.Steyns
't Hoogt
MAARN.- Utr.

EDITH ROST SCHRIJFT ONS

Van de weduwe van Nico Rost, mevrouw Edith Rost, ontvingen wij het volgende schrijven:

"Edith Rost

dankt,
ook namens de familie,
de velen die

NICO ROST

hun genegenheid, vriendschap en sympathie bewezen hebben; en allen die in woord en geschrift blijk hebben gegeven van hun bewondering en waardering voor zijn werk, zijn persoon en zijn talrijke activiteiten.

Amsterdam
Aragohof 13' "

maart 1967

FOTO: 'GEZICHT UIT HET KAMP OP HET NATIONALE MONUMENT'

De foto op nevenstaande bladzijde is een gezicht vanuit het kamp op het 'Nationale Monument' van de oud-gevangenen in Frankrijk.

Die foto is in meer dan een opzicht symbolisch. Vanachter het prikkeldraad gezien, als het ware nog gevangen, verrijst, een vlag gelijk, het beeld van de herwonnen vrijheid.

Zoals wij al mededeelden in ons vorig nummer, stelt Jo Merk deze foto ter beschikking van hen, die vijftig gulden storten in onze kas, de kas van de 'Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers' (penningmeester R. Boverhuis, Choorstraat 137, Monster, gironr. Stichting: 39,41,48).

De foto is groot 40 x 40 cm; bevestigd op board; afgewerkt met een plastic rand en klaar om op te hangen.

Wij schreven het reeds eerder: Jo Merk heeft ons die foto - en het regelmatig reproduceren van die foto - gratis aangeboden. Wordt derhalve die foto vele malen besteld, dan ontvangen wij ook vele malen f.50,--.

Vandaar dat wij vragen: 'Bestel deze foto, omdat hieruit blijkt dat dit initiatief van Jo Merk evenzeer door de besteller wordt gewaardeerd, als het bestuur dit reeds doet'.

En onze kas wordt ermee versterkt.

Bij voorbaat dank!

NAAR HUIS

Van wie het bericht was gekomen zou niemand kunnen zeggen. Alleen een ding wisten wij allen zeker. Het was juist. Waarom het juist zou zijn, had niemand kunnen zeggen. Of het zou moeten zijn, dat wij allen vonden dat het 'juist' moest zijn. Daarom 'juist' omdat het betekende: 'Naar huis'. Eindelijk terug naar huis.

Want het prikkeldraad mocht dan stuk zijn gehakt; de 'Tor' met dynamiet opgeblazen; de soldaten - Amerikaanse soldaten - onze bevrijders zijn; zolang wij nog niet naar huis gingen, waren wij nog in het kamp, nog niet echt vrij. Vrij zouden wij pas zijn als wij weer thuis waren. Terug in Nederland.

Daarom moest het bericht juist zijn.

Het bericht dat er een Nederlandse officier op komst was. Een officier van het Nederlandsche Roode Kruis.

En het 'Rode Kruis' betekende: 'Repatriëring!' Terug naar huis.

Want de Fransen waren al gerepatriëerd en de Belgen, eveneens. Ook met hulp van het Rode Kruis.

En nu waren de Nederlanders aan de beurt.

Naar huis.

Waar het allemaal vandaan kwam, ik weet het niet. Ik had niemand opdracht gegeven. Maar al dezelfde jongens, die ik anders maar met moeite en veel vriendelijke woorden kon indelen voor de nu eenmaal noodzakelijke corveekarweitjes, waren meteen aan het slepen en sjouwen gegaan.

De tafels in een vierkant aan elkaar gezet, keurig gedekt met witte lakens (waarschijnlijk gepikt - pardon - georganiseerd van de Amerikanen). Er was waarachtig een soort van servies op de kop getikt: borden, lepels, vorken en messen; een allegaartje weliswaar, maar toch heel feestelijk. Er waren - vraag niet waar vandaan - allerlei blikjes met lekkere hapjes op de kop getikt. Er was zelfs drank: whiskey, bier, wijn.

Voor de barak, boven de deuren, een bord met 'Welkom' erop. Er omheen gedrapeerd een Nederlandse vlag. Wel wat stijfjes, want daarvoor was een laken met rode en blauwe olie- verf behandeld. Maar schoon was het toch. En daarom weer een hele versiering van dennegroen en bloesemtakken.

Toen maar wachten op de komst die de juistheid van het bericht zou bevestigen.

En het was juist.

Omstreeks half twaalv was de bevestiging er. Een nog betrekkelijk jonge man. Een kapitein, Nederlander, functionaris van het Rode Kruis. Een beetje verlegen door het enthousiaste vreugdegehuil waarmee hij werd begroet.

Hij stelde zich voor: 'Van Vliet'.

Ik hem op mijn beurt aan de staf - weidse naam voor het ploegje jongens, dat probeerde de zaken zo goed als mogelijk te laten verlopen - en daarna door middel van een

hadden gehoord - aan hun verstand brengen. Er waren al enkele op eigen gelegenheid naar Nederland vertrokken en ik vreesde een algemene uittocht met alle ellende van dien, want het merendeel was zodanig in gevangenschap verkommerd, dat ik mocht aannemen, dat zij niet heel ver zouden komen. Tenzij....

'Wat tenzij....?', vroeg kapitein van Vliet.

'Tenzij wijzelf een transport organiseerden', antwoordde ik. 'En of hij ons daarbij wilde helpen. Bijvoorbeeld door het verstrekken van fijne papieren met heel mooie briefhoofden: 'Army dit en dat en zo'. En veel stempels. Want de ervaring had ons geleerd, dat zulke papieren een geweldige indruk maakten en je daarmee eindelijk meer kon bereiken dan waartoe die papieren eigenlijk recht gaven. Kapitein van Vliet kneep zijn ogen half toe en keek mij peinzend aan. Bedachtzaam zei hij:

'Weet U, dat U mij nu iets vraagt dat helemaal niet in orde is. Sterker nog. Weet U, dat ik U een antwoord ga geven, dat eigenlijk niet in orde is. Maar...., wat is nu eigenlijk wel in orde? Dus....'

Het bleek, dat hij met zijn Belgische college in Linz een en ander al had voorzien en daarom ook met hem had besproken welke maatregelen in zo'n geval zouden kunnen worden getroffen.

O, niet allemaal, helemaal, volgens de vaste regels van orde, maar wel doeltreffend. Wij konden....naar huis.

Alleen de zieken. Dit was een punt.

Wij hadden, geenszins bevreedend, een aantal Nederlanders, die nog werden verpleegd: dysenterie en dergelijke andere infectie-ziekten, typische kampkwaaltjes. Die mochten absoluut niet mee - dit was een onverbidelijke medische noodzaak - op het te improviseren transport.

Of wij in onze ploeg wellicht een arts hadden, die bereid zou zijn bij de zieken achter te blijven totdat het 'officiële' repatriëringstransport zou zijn geregeld? Gelukkig hadden wij zo'n goede vriend inderdaad bij onze ploeg: de arts Jan Beunders. Hij bleek direct bereid te zijn achter te blijven. Een grootheid van hart, des te meer te waarderen daar hijzelf echt wel aan repatriëring toe was. Een paar behoorlijke oedeembenen, een grote flegmoon in zijn hals, mager als een geraamte.

Geen wonder dat wij zelf aarzelden. Maar Jan schudde zijn magere kop: 'Niet zeuren. De plaats van een arts is bij zijn patiënten. Daar is hij thuis'.

Kapitein van Vliet opende zijn aktetas; kroop achter de schrijfmachine; papier na papier gleed onder de rol, uit de rol; grote stempels werden gezet en daar doorheen zwierige handtekeningen. Onze repatriëringsimprovisatie kreeg haar sleutels.

Eerste papier: Een verzoek, mede namens zijn Belgische collega in Linz, aan de collega transportofficier in het plaatsje Ebensee gestationeerd, om voor de Nederlanders in het concentratiekamp Ebensee auto's ter beschikking te stellen teneinde hen naar Linz te transporteren.

Een paar uur later waren wij in Frankrijk.

En daar klopte het nogmaals.

Zij het dan....

De Amerikaanse officier, die de brief van zijn Belgische collega had gelezen, krabbelde eens achter z'n oor en zei temerig:

'Tja....er is wel een mogelijkheid om verder te komen.

Tja....er zijn wel auto's, maar niet voor zo ver. Neen, niet voor zo ver. Maar tot Lille. Dat geeft niet. Want daar moet je zijn bij die en die. Ik zal 'die en die' wel opbellen en dan zal 'die en die' wel zorgen dat jul-lie op de trein komen'.

'Nou', dacht ik hardop, 'dat is dan toch heel fijn'.

'Tja....maar', teemde hij verder 'alleen zijn hier nog zo'n vijfenzeventig Nederlanders, vrouwen ook, ook alle-maal oud-gevangenen en die wilde ik bij je transport voegen, zie je'.

Toen was het mijn beurt om achter mijn oor te krabbelen.

Zo langzamerhand kreeg ik dan een hele karavaan door Europa te voeren. Geen eenvoudige opgave.

Maar daar kwamen die andere Nederlanders al aan.

Zij zagen ons en reageerden met de kreet: 'Naar huis'.

En al mijn aarzeling was over.

Een half uur nadien waren wij op weg naar Lille.

En vandaar verder.

Naar huis.

N.B. Enige weken later repatrieerde de arts Jan Beunders met de overige Nederlanders uit Ebensee. Naar Parijs. En vandaar verder. Naar huis.

NATZWEILER-FAMILIEBERICHTEN

Van Henk Arendsen ontvingen wij het verzoek onderstaande brief, welke hij ons stuurde, op te nemen in onze 'familieberichten'.

Wij doen dat - hoewel een beetje verlegen, want prijzende woorden maken ons altijd verlegen -, aangezien wij niet gaarne een verzoek van onze vriend Henk Arendsen zouden willen weigeren. Hier dan de tekst van zijn brief.

'Mag ik het Bestuur langs deze weg feliciteren met de medewerking van onze 'Nieuwe Redacteur'.....het blad was goed en nu nog gezelliger.

Hopelijk mogen wij nog jarenlang van je 'pennevrucht(en)' genieten.

Tevens maak ik van deze gelegenheid gebruik het 'Bestuur' hartelijk te bedanken voor de attenties tijdens mijn ziekte van nov.'66 t/m eind febr.'67, waarbij ik wil aantekenen dat Jan Schutrup zijn taak als soc.werker in dit bestuur fantastisch volbrengt, want ondanks zijn drukke werkkring heeft hij toch kans gezien mij enkele malen in het ziekenhuis te bezoeken, op nu niet zo gunstige bezoeken-uren.

Met bovenstaande wil ik ook de andere vrienden, die het-zij per post of bezoek, mij door deze periode hebben heen-geholpen, bedanken!

Ja, in zulke dagen bemerk je weer eens de band van Oud-Natzweilers....

Met vriendelijke groeten, Henk Arendse.'

VAN DE FENNINGMEESTER

De penningmeester van de 'Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers', Rein Boverhuis, deelt ons mee dat weer verschillende vrienden ons financiëel hebben gesteund.

Het waren:

- J.Post-Van Dam
- O.van Camerijk
- F.Peters
- Broeder Rufus
- R.Ville
- P.Bouwense
- J.de Froe
- P.de Bordes
- G.Baron van Dedem
- Philips

het huis naast ons vertrokken om te proberen over de grote rivieren naar bevrijd gebied te komen. Mark stelt voor om er met de anderen, die nog boven ons zitten, een kijkje te gaan nemen. Vroeger heeft er een nsb'er gewoond. Hij verdwijnt in de loop van '44, dient in Overijssel bij de Landwacht en wordt neergeschoten als hij een verzetsman aanhoudt. Zijn vrouw laat de inventaris weghalen. Er is ook een vleugelpiano bij, en een brandkast. Wanneer blijkt dat het huis onbewoond blijft, wordt het bezet door de illegaliteit. Twee maanden voor Dolle Dinsdag zit het vol met onderduikers, meest studenten.

Ik ga als laatste de brandladder af, loop over een platje met een bovenlicht en kom via een kolenhok op de binnenplaats. Het is een groot herenhuis met een ronde eiken trap, marmeren gangen, geornamenteerde plafonds en hoge lambrizingen. Drie verdiepingen plus een achterhuis, en alles van hout, ook de tussenwanden. 'We zitten niet meer in de kou', roept Mark. De kastplanken gaan er het eerst uit. Als er geen kastplanken meer zijn, worden de deuren uit de scharnieren gelicht. Daarna wrikken we de lambrizingen los - met verguld lijstwerk - de plinten, de tussenwanden en het beschot van de zolder. 's Nachts hissen we het hout naar boven. Tegen de tijd dat we de vloeren op gaan breken krijgt de buurt, waar alles al kaalgevreten is, er de lucht van.

Mannen met koevoeten en trekzagen maken zich meester van wat wij overgelaten hebben. Zelf de steunbalken halen ze weg. Ze slopen het achterhuis. We kunnen er van boven af doorheen kijken, tot op de begane grond.

Ik vertelde haar dat het met alle leegstaande huizen gebeurd was. Ik wilde haar waarschuwen, haar voorbereiden op wat ze te zien zou krijgen, Maar ze luisteren niet naar me.

WAT IS EN DOET DE

STICHTING 1940-1945

De 'Stichting 1940-1945', het is bekend, is in het Verzet opgericht door de deelnemers aan dit Verzet.

In de jaren 1940-1945, vooral bij het groeien van het aantal onderduikers, zaten de verzetsgroepen telkens financieel in het nauw. Al spoedig ontwikkelde zich financieringsapparaten, zoals bijvoorbeeld het 'Landrottenfonds', ontstaan uit het 'Zeeliedenfonds', hetwelk op zijn beurt - veel vroeger - was ontstaan uit een legaal initiatief. Dit 'Landrottenfonds' groeide uit tot het belangrijkste financieringsapparaat van het Verzet, het 'Nationaal Steun Fonds' (NSF).

Uit die fondsen is, nog in de bezettingstijd, de Stichting 1940-1945 ontstaan - door de oprichters oorspronkelijk genoemd: 'Stichting 1940-1944', omdat zij dachten dat het dan was afgelopen.

Waarom dit stukje historie?

Omdat velen, ook oud-verzetsmensen, zich niet realiseren dat de 'Stichting 1940-1945' een verzetsorganisatie is van, door en voor de verzetsmensen en dit nog steeds is. Vandaar dat wij ditmaal eens aandacht ^{vragen} ~~verzoeken~~ hetgene, dat de Stichting 1940-1945 doet, al jaren, nog steeds en zolang het nodig is.

DE STICHTING 1940-1945

- * betaalt de pensioenen uit, die op grond van de Wet Buitengewoon Pensioen 1940-45 verleend worden, aan de slachtoffers van het verzet;
- * voegt daaraan toe wat binnen redelijke grenzen daarboven nodig is;
- * geeft op gemakkelijke voorwaarden voorschotten voor studie en vakopleiding aan kinderen van verzetsslachtoffers;
- * verstrekt uitkeringen in gevallen, waarin de Wet Buitengewoon Pensioen niet van toepassing is, doch waarin nochtans in verband met het verzet financiële moeilijkheden zijn ontstaan;
- * bezoekt gezinnen en adviseert bij moeilijkheden;
- * draagt bij in de kosten van verpleging van mindervaliden;
- * helpt slachtoffers van het verzet de weg terugvinden naar het arbeidsproces;
- * behartigt de belangen van de verzorgden in de Buitengewone Pensioenraad en waar dit verder ook nodig is;
- * draagt de kosten van de instandhouding van de Erebegraafplaats te Bloemendaal.

I N H O U D

- Inleiding
- Voor de dokter
- Edith Rost schrijft ons
- Reis naar Natzweiler
- Illustratie
- Gezicht uit kamp op Nationale Monument
- Naar huis
- Natzweiler-Familieberichten
- Van de penningmeester
- De literaire getuige
- Boekbespreking
- Fragment uit het boek van Marga Minco: 'Een leeg huis'
- Wat is en doet de Stichting 1940-1945.

==*==*==*==*